

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN SENDİKA EMPERYALİZMİ VE TÜRKİYE'DEKİ FAALİYETLERİ

Jeopolitik Dergisi, Güz 2003

Yıldırım Koç ¹

GİRİŞ

İstiklal Savaşı yıllarında Türkiye'de işçi sayısı azdı; işçilerin büyük bölümü İstanbul'da toplanmıştı. 1919-1922 döneminde İstanbul'daki işgal kuvvetleri, İstiklal Savaşı'na destek vermemek koşuluyla, sendikaların faaliyetlerine ses çıkarmadılar ve hatta sendikaları desteklediler. İstanbul'daki sendikalar 1921 ve 1922 yıllarında 1 Mayıs'ı kutladı; ancak bu kutlamalar sırasında sendikal hak ve özgürlüklerin temeli olan bağımsızlıktan ve ulusal egemenlikten söz edilmedi; emperyalist işgale karşı çıkılmadı. 1920 yılında Fransızlara ait Tramvay Şirketi'nde çalışan işçiler greve gitti. Grevin yönetimini üstlenen Türkiye Sosyalist Fırkası'nın başkanı Hüseyin Hilmi (İştirakçi Hilmi) İstiklal Savaşı'na karşıydı ve grev sırasında İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanı Harington'dan önemli miktarda para yardımı aldı ². İstanbul sendikaları, İstiklal Savaşı sırasında, büyük bir hata işledi; İstiklal Savaşı'na karşı duyarsız kaldı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra birçok sömürgeci sendikalar bağımsızlık mücadelesine etkili bir biçimde katılırken, Türk İstiklal Savaşı'nda İstanbul sendikaları, ücret mücadelesi yaptı; ancak herşeyin temeli olan bağımsızlık ve ulusal egemenlik konusunun önemini anlayamadı. İşgalci güçler ise, emperyalist politikaların sağladığı büyük deneyimden yararlanarak, dünyaları ücretle sınırlı olan sendikalarla iyi geçinmeye büyük özen gösterdi.

Türkiye'de günümüzde ücretlilerin (işçi ve memur) sayısı nüfusun yarısından fazladır. Bu oran, her geçen gün daha da artmaktadır. Günümüzde işçi ve kamu görevlisi (memur ve sözleşmeli personel) sendikalarının toplumsal yaşamdaki önemi, İstiklal Savaşı dönemindekiyle karşılaştırılmayacak kadar büyüktür. Bu koşullarda, Türkiye'ye yönelik emperyalist saldırıda, sendikaları bağımsızlık ve ulusal egemenlik mücadelesinden koparmak ve hatta demokrasi ve insan hakları görünümü altında Sevr savunucuları cephesine çekmek, emperyalist güçlerin önemli hedeflerinden biridir. Bu yazının amacı, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik politikaları çerçevesinde Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ile Türkiye'deki sendikalar arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

AVRUPA EMPERYALİZMİ VE SENDİKALAR

Gelişmiş ülkelerin işçilerinin ve sendikalarının büyük bölümü, bu ülkelerin sömürgeleri ve yarı-sömürgeleri sömürmesinden pay aldı ve almaya devam etmektedir. Özellikle 1870'lerden itibaren emperyalist yayılcılığın öne çıkmasıyla birlikte, İngiltere, ABD, Almanya, Fransa gibi ülkelerde işçi hakları, sendikal hak ve özgürlükler ve hatta demokratik haklar gelişti; işçi ücretleri arttı. Bu iki alandaki gelişme, birbirleriyle yakından bağlantılıdır. Bu ülkelerin işçileri, kendi ülkelerinin emperyalist politikalarından somut maddi yararlar sağladıkça, bu politikaları desteklediler. İngiltere, ABD, Almanya, Fransa gibi ülkelerin sendikacılık hareketlerinin tarihine damgasını vuran özellik, emperyalist politikaları benimseme ve bunlardan yararlanmadır.

Tek tek ülkelerin sendikacılık hareketlerinin bu politikaları, bu sendikaların oluşturduğu uluslararası sendikal örgütlerin politikalarına da yansımıştır. Büyük ağırlıklı Avrupa ülkelerinin oluşturduğu ve 1901-1945 yılları arasında faaliyet göstermiş olan Uluslararası Sendikalar Federasyonu (IFTU), sömürgeciliğe karşı çıkmamış, hatta sömürgeciliği desteklemiştir ³.

¹ Türkiye YOL-YP Sendikası Eğitim Dairesi Başkanı, ODTÜ Yktisat Bölümü Kısmi Zamanlı Öğretim Görevlisi.

² Bkz. Koç, Yıldırım, "İstiklal Harbinde İstanbul Sendikaları Görevini Yaptı mı?" **TÜRK-YP Dergisi**, No.350, Nisan-Mayıs 2002, s.58-61.

³ Bkz. Koç, Yıldırım, "Uluslararası Sendikacılık Hareketi ve Anti-Emperyalist Mücadele (1901-1945)," **Mülkiye Dergisi**, Cilt 27, Sayı 240, 2003, s.169-187.

1973 yılında kurulan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun politikaları da Avrupa Birliği'nin emperyalist politikaları ile tamamiyle uyum içindedir. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Birliği'nin uluslararası düzeydeki politikalarına uygun sendikal faaliyetler geliştirmekte; IMF ve Dünya Bankası politikalarına karşı çıkmamakta; AB dışında ulus devletleri zayıflatacak girişimleri desteklemektedir. Bir uluslararası sendikal örgüt olarak oluşturulan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Avrupa Birleşik Devletleri'ne evrilmeye sürecinde, bir uluslararası sendikal örgütten, yeni oluşmakta olan ulusüstü devletin sendikal merkezine evrilmektedir.

Avrupa Birliği, bir uluslararası örgüt değil, yeni bir ulusüstü devlettir. Bu devletin (1) mallar, hizmetler, sermaye ve emeğin serbest dolaşımına dayalı bir gümrük birliği, (2) ortak dış politikası ve güvenlik politikası, (3) ortak ordusu, (4) ortak bütçesi, (5) ortak bayrağı, (6) ortak marşı, (7) ortak parası, (8) icra organı (hükümeti: Avrupa Komisyonu), (9) yasama organı (Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu) ve (10) yargı organı (Adalet Divanı) vardır. Bu ulusüstü devlet, hayati çıkarları tehlikeye girdiğinde şiddet kullanmaya hazır olduğunu açıkça ifade eden emperyalist bir güçtür⁴.

AVRUPA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN OLUŞUM SÜRECİNDE AVRUPA SENDİKALARININ ÖRGÜTLENMELERİ

Avrupa ülkelerinin sendikal merkezlerinin büyük çoğunluğu 1950'li yıllardan başlayarak Avrupa Birliği'nin oluşum sürecine paralel örgütlenmeler gerçekleştirdi. İtalya'da ve Fransa'da komünist partilerinin denetimindeki CGIL ve CGT ilk dönemde bu sürecin dışında kaldıysa da, CGIL 1974 yılında, CGT ise 1999 yılında bu bütünlüğün parçası haline geldi.

Avrupa Birleşik Devletleri'nin oluşturulması sürecinde somut ilk adımın atıldığı 1950 yılında, uluslararası sendikacılık hareketi dünya ölçeğinde üç konfederasyonun çatısı altında örgütlenmişti.

Üye sayısı açısından en büyük örgütlenme, 1945 yılında kurulan Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU, World Federation of Trade Unions) idi. Dünya Sendikalar Federasyonu 1945 yılında geniş bir cephe örgütlenmesi olarak doğduysa da, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte ortaya çıkan ayrılmalar sonucunda, 1950 yılında komünist partilerinin kontrolü altındaki sendikal yapıların üst örgütü durumuna düşmüştü.

Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 1945 yılında kuruluşuna katılıp, Soğuk Savaş'la birlikte ayrılan sendikal merkezlerin diğer bazı sendikalarla biraraya gelmesiyle, 1949 yılında Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU, International Confederation of Free Trade Unions) oluşturuldu. ICFTU'nun çizgisinde 1950'li yıllarda ABD'nin anti-komünist politikaları egemenken, 1960'lı yıllarda Avrupa devletlerinin Doğu'ya açılmalarına paralel olarak Avrupa sendikaları da ICFTU içinde bu doğrultuda hareket ettiler.

1950'li yıllarda üçüncü merkez ise, 1919 yılında kurulan Uluslararası Hristiyan İşçi Sendikaları Federation (IFCTU, International Federation of Christian Trade Unions; günümüzdeki Dünya Emek Konfederasyonu) idi.

⁴ Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılında yayımlanan **Avrupa Birliği ve Dünya** kitabında böyle denilmektedir: "Kısa bir zaman önceye kadar, Birlik'in dıyb faaliyetlerinde üç önemli unsur vardı: Ticaret politikası, kalkınma yardımı ve siyasal boyut. Bunlar Birlik'e diplomatik, ekonomik ve ticari arenalarda güvenilir bir dıyb politika için önemli araçlar sağlıyordu. Birlik şimdi, gerekmesi durumunda ve gerektiği zamanlarda bapvurmak üzere, **hayati çıkarlarının tehlikede olduğu yerlerde güç (zor) kullanma yeteneğiyle** ve krizlere daha etkili bir biçimde tepki verebilme yeteneğiyle bu özelliklerini güçlendirmek istemektedir." (European Commission, **The European Union and the World**, Belçika, 2001, s.3-4.

Fransız Planlama Örgütü Başkanı Jean Monnet'in girişimleri sonucunda, Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman, 9 Mayıs 1950 tarihinde Fransa ile Almanya arasında kömür ve çelik birliği kurulmasını önerdi. 1950 yılında, ICFTU'nun Avrupa'daki üyeleri için Avrupa Bölge Örgütü (ERO, European Regional Organisation) oluşturuldu.

1951 yılında Paris Antlaşması ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu oluşturuldu ve anlaşma 25 Temmuz 1952 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu Antlaşmaya taraf olan Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'daki maden ve metal işçileri sendikaları, aynı yıl, Onbeşler Komitesi adıyla bir yapı oluşturdular. 1952 yılı içinde bu yapı genişletildi ve Yirmibirler Komitesi veya Özgür Sendikalar Schuman Plan Grubu adını aldı⁵.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'ndan sonraki adım, 25 Mart 1957 tarihinde Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulması oldu. Bu antlaşma 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe girdi. 1958 yılında ise, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran 6 ülkenin sendika merkezleri Avrupa Sendika Sekreteryası'nı oluşturdu. Yirmibirler Komitesi de bu yeni yapılanmaya katıldı.

1960'lı yıllarda Avrupa ülkeleri ABD'nin Avrupa'daki hegemonyasına karşı tavır almaya başladı. Bu tavır alış, Avrupa ülkelerinin Sovyet Bloğu ile ilişkilerinin geliştirilmesi biçiminde de ortaya çıktı. Avrupa ülkelerinin sendikaları da, ICFTU Yönetim Kurulu'nun aldığı kararları gözardı ederek, Sovyet Bloğu ülkelerinin sendikal merkezleriyle ikili ilişkileri geliştirmeye başladı. 1960'lı yıllardaki bu politika, uluslararası sendikacılık hareketi tarihi konusunda uzman kabul edilen bir kişi tarafından şu şekilde anlatılmaktadır⁶:

ICFTU, "kendi saflarında adım adım Doğu-Batı sendika uzlaşmasının destekçilerini, özellikle bu destekçiler kendi hükümetlerinin dış politikaları ile uyumlu hareket ettiklerinde, basit bir biçimde reddedemedi ve hatta onları görmezlikten gelemedi."

Avrupa devletlerinin ABD'ye karşı tavır alışları sonucunda, Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi'ni (EFTA) oluşturan ülkelerin sendikal merkezleri 1968 yılında Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi Sendika Komitesi'ni (EFTA-TUC), Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkelerinin sendikal merkezleri de 1969 yılında Avrupa Özgür Sendikalar Konfederasyonu'nu (ECFTU) kurdu.

1 Ocak 1973 tarihinde İngiltere, İrlanda ve Danimarka Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katıldı. Aynı yıl, EFTU-TUC ve ECFTU birleşti ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nu (ETUC, European Trade Union Confederation) oluşturdu. " 'Bölgeselcilik' kafasını kaldırmıştı: Avrupalılar, ICFTU'nun yolundan ayrılarak, yeni bir yola giriyorlardı... Avrupa üyelerinin çoğunun ayrı bir örgüt kurma arzuları, sendika enternasyonalizmine bir hakaret ve bir dünya örgütü olarak ICFTU'nun devamlılığına bir tehdit olarak görülmüştü."⁷

1974 yılı Mart ayına kadar yalnızca Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) üyesi ulusal sendikal merkezler ETUC'a üye oluyordu. Avrupa bütünleşmesine paralel olarak ideolojik ayrımlar kenara bırakıldı ve hristiyan sendikalar (Dünya Emek Konfederasyonu'na üye ulusal sendikal merkezler) da ETUC üyeliğine kabul edildi. Ayrıca, İtalyan Komünist Partisi'nin denetimindeki CGIL, Dünya Sendikalar Federasyonu ile ilişkilerini gevşeterek, 1974 yılı Temmuz ayında ETUC üyesi oldu.

Böylece, Avrupa Birleşik Devletleri'nin oluşum sürecinde yeni adımlar atıldıkça, çeşitli ülkelerin ulusal sendikal merkezleri arasındaki farklılıklar kenara atılarak ve "Avrupacılık" ön plana çıkarılarak, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun yapısı değiştirildi.

⁵ Windmuller, J.P., **International Trade Union Movements, International Encyclopaedia for Labour Law and Industrial Relations**, Kluwer, 1992, s.132.

⁶ Windmuller, a.g.k., s.84.

⁷ Gumbrell-McCormick, R., "Facing New Challenges: The International Confederation of Free Trade Unions (1972-1990s), **The International Confederation of Free Trade Unions**, Peter Land, Bern, 2000, s.351.

19. yüzyılın sonlarından itibaren kendi çıkarlarını kendi devletlerinin emperyalist politikalarının başarısına bağlamış ve bu işbirliğinden büyük yarar sağlamış olan İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan işçi sınıfları, dönemin koşullarında yalnızca kendi devletlerinin emperyalist mücadelede ve paylaşımda yetersizliğini gördükçe, Avrupa emperyalizmini savunmaya başladılar. Alman işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi bu bilince 1949 yılında erişti. İki Dünya Savaşı'nı başlatan ve her ikisinde de yenilerek büyük acılar çeken ve sömürgelerini elinden kaçıran Almanya'nın işçileri ve sendikaları, 1949 yılında Alman Sendikalar Birliği'ni (DGB) kurduklarında, Avrupa'nın bütünleşmesinin gereğini savundular. Sömürgeleri en geç tasfiye olan İngiltere'nin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi ise, yüzyılların verdiği sömürgecilik gururuyla, ancak 1988 yılında İngiliz emperyalizminden umutlarını kesti ve tüm umutlarını Avrupa emperyalizminin başarılarına bağladı.

1989 yılında Berlin Duvarı yıkıldı ve 1991 yılında Sovyet sistemi çöktü. 10 Şubat 1991 tarihinde kabul edilen, 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve 29 Ekim 1993 tarihinde yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile, Avrupa'nın bütünleşmesinde önemli bir adım atıldı. Maastricht Antlaşması ile ortak bir dış politika ve savunma (güvenlik) politikasına doğru gidilmesi, tek bir Avrupa parasının hayata geçirilmesi ve ekonomik ve parasal birliğin oluşturulması, Avrupa Merkez Bankası'nın kurulması ve Avrupa vatandaşlığı kavramının geliştirilmesi kararlaştırıldı.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu da, artık dünyada her açıdan yeni bir süper güç olma iddiasıyla ortaya çıkan Avrupa Topluluğu'nun bu sürecine tam destek verdi. Oluşmakta olan Avrupa Birleşik Devletleri'nin hükümeti konumundaki Avrupa Komisyonu da bu işbirliğini tam olarak destekledi ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nu yeni emperyalist politikaların oluşumuna katmaya başladı. 1870'lerden İkinci Dünya Savaşı'na kadarki dönemde İngiltere, Fransa, Almanya gibi emperyalist ülkelerde uygulanan devlet politikaları, 1991 yılından sonra aynı bilinçlilikle Avrupa ölçeğinde uygulanmaya başlandı. Bu gelişme, 2000 yılında yapılan çok önemli bir sempozyumda şu şekilde ifade edilmişti ⁸:

“1991 yılında, ETUC Sekreteryasına yeni ve daha profesyonel bir önderliğin yerleştirilmesiyle, değişime daha uygun bir yapılanma yaratıldı. Komisyon'un (oluşmakta olan Avrupa Birleşik Devletleri'nin icra organı, Y.K.) desteğiyle, Avrupa Birliği kurumlarına ayrıcalıklı bir biçimde erişebilme hakkıyla ve Maastrich Sosyal Anlaşması'na göre elde edilen yeni rolle, bu yeni 'ulusüstü' sekreterya, Avrupa Birliği sosyal politika topluluğu içinde 'kapı bekçisi' ⁹ ve 'yasama ortağı' olarak stratejik bir konum kazandı.”

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Birliği'nin genişleme sürecine uygun olarak yeni üyeler kabul etti ve gündemini tamamiyle Avrupa Birliği'nin gündemiyle uyumlu kıldı. 1999 yılında Fransa'nın en büyük işçi örgütlenmesi olan ve komünistlerin yönetimi altında bulunan CGT'nin de üyeliğe alınmasıyla, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, oluşmakta olan ulusüstü Avrupa Birleşik Devletleri'nin ulusüstü sendikal merkezi oldu. İlk kurulduğu yıllarda uluslararası sendikal örgütlenme olan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, bir ulusüstü devletin sendikal merkezine dönüştü.

1990'LI YILLARDA AVRUPA BİRLİĞİ'NİN POLİTİKALARIYLA AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN POLİTİKALARI

Akdeniz Politikası

Avrupa Topluluğu'nun Akdeniz ülkeleriyle 1970'li ve 1980'li yıllardaki ilişkileri, metropol ülkelerle eski sömürgeleri arasında ticaret alanındaki tavizlerle ve geleneksel proje yardımlarına dayalı mali işbirliği ile sınırlıydı. Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ve AB'nin bir dünya gücü olarak ortaya

⁸ Visser, J., “The Europeanisation of the European Unions, the Paradox of European Trade Union Strengthening,” ACTA, **The Past and Future of International Trade Unionism, International Conference, Ghent (Belgium), May 19-2, 2000**, s.75.

⁹ Gatekeeper: Kapócy

çıkma iddialarının güç kazanmasının ardından, 1992 yılında AB'nin Akdeniz politikaları yeniden biçimlendirildi ¹⁰. Bu konu ilk kez Avrupa Birliği Konseyi'nin 1992 Lizbon Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde dile getirildi ve onaylandı. 1994 Haziran Korfu ve Aralık Essen Zirvelerinde bu konu teyid edildi ve pekiştirildi. 1995 yılı Haziran ayında Cannes'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi toplantısında, Avrupa Komisyonu'nun, "bir Avrupa-Akdeniz ortaklığının kurulması" doğrultusundaki önerisi kabul edildi ve yeni bir süreç başladı. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile gümrük birliğine girmesi de bu çerçevede gerçekleşti.

Avrupa Birliği, Akdeniz stratejisini "Yenileştirilmiş Akdeniz Politikası" olarak formüle etti. Bu yeni strateji çerçevesinde bölgeye daha fazla mali kaynak ayrıldı, bölgesel işbirliği politikaları geliştirildi ve kamuoyunu bu işbirliğinden (yeniden sömürgeleştirilmeden) yana biçimlendirmek amacıyla "sivil toplum örgütleri" projeleri uygulamaya kondu. Akdeniz politikası çerçevesinde kamuoyunu yönlendirmek amacıyla MEDA fonları oluşturuldu.

Avrupa Birliği'nin Akdeniz politikasının uygulamaya geçirilmesinde dönüm noktası, 27-28 Kasım 1995 tarihlerinde toplanan Barselona Konferansı'dır. Bu tarihlerde Barselona'da yapılan toplantıya 15 üye ülkenin dışişleri bakanlarının yanı sıra, Cezayir, Güney Kıbrıs, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Malta, Fas, Suriye, Tunus, Türkiye dışişleri bakanları ile Filistin Yönetimi Başkanı Yasser Arafat katıldı. Türkiye'yi, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Deniz Baykal temsil etti.

Barselona toplantısı sonrasında Barselona Bildirgesi yayımlandı. Bu bildirmede, "ortak bir refah alanının kurulması" ve Avrupa-Akdeniz anlaşmaları ve AB'nin ortakları arasındaki serbest ticaret anlaşmaları yoluyla 2010 yılına kadar bir serbest ticaret bölgesinin oluşturulması kararları açıklandı. Ayrıca, yatırımlar, sanayi, tarım, ulaştırma, enerji, telekomünikasyon ve bilgi teknolojisi, bölgesel planlama, turizm, çevre, bilim ve teknoloji, su, balıkçılık, insan kaynaklarının geliştirilmesi, belediyeler ve bölgeler, kültürler ve uygarlıklar arasında diyalog, medya, gençlik, sivil toplumlar arasında mübadele, sosyal gelişme, sağlık, göç, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve örgütlü suçlar gibi konularda işbirliği yapılmasını düzenleyen bir "Çalışma Programı" kabul edildi ¹¹. İşbirliği, (i) siyasal alanda ve güvenlik alanında, (ii) ekonomik ve mali alanda, (iii) sosyal ve kültürel alanlarda ve insani alanda geliştirildi.

Avrupa Birliği, Akdeniz politikası çerçevesinde, bağlantılı ülkelerde liberalleşmeyi, özel sektörü güçlendirmeyi, özelleştirmeyi ve serbest bölgelerin kurulmasını etkin bir biçimde destekledi. MEDA fonları da bu amaçla etkili bir biçimde kullanıldı. MEDA fonlarından yararlanmanın ön koşullarından biri, AB ülkelerinin yönetiminde yüzde 29,88 oranında oy gücüne sahip olduğu IMF istikrar programlarının uygulanmasıydı.

Avrupa Birliği'nin Akdeniz bölgesindeki 12 ülkeyi sömürgeleştirme çabası olan Barselona süreci, sivil toplum örgütlerini parasal yardımlar aracılığıyla etkileyerek ve yönlendirerek önemli başarılar elde etti ¹².

Avrupa Birliği'nin Barselona sürecine ilişkin bu çalışmalarında Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) da rol üstlendi. 13-15 Nisan 1999 günleri Stuttgart'ta Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Alman Sendikalar Federasyonu (DGB) ve Alman devleti tarafından finanse edilen Friedrich Ebert Vakfı'nın birlikte düzenledikleri "Avrupa-Akdeniz Ortaklığı: Ekonomik Kalkınma, Endüstriyel İlişkiler ve Sendikaların Rolü" toplantısında, Barselona süreci desteklendi. Makalenin yazarı da bu

¹⁰ European Commission, **Euro-Mediterranean Partnership**, Brüksel, 1998.

¹¹ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, **Avrupa-Akdeniz Ortaklığı, Barselona Bildirgesi, Çalışma Programı, Avrupa-Akdeniz Konferansı, Barselona, 27-28 Kasım 1995**, Ankara.

¹² Bkz. European Commission, **The Barcelona Process, Five Years on, 1995-2000, Euro-Mediterranean Partnership**, 2000; European Commission, **The Barcelona Process, the Europe - Mediterranean Partnership, 2001 Review**, 2002. Ayrıca bkz. Paydak, S., **Akdeniz'de Barış, Refah ve Ystikrara Yatırım: Avrupa - Akdeniz Ortaklığı**, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği yay., Ankara, 1999.

toplantıda konuşmacıydı ve konuşmasında Avrupa - Akdeniz arasında oluşturulan bu işbirliğinin yeni-sömürgecilik olduğunu belirtti ¹³. ETUC, daha sonraki yıllarda da, “sosyal ortağı” olduğunu açıkça ifade ettiği hükümetler ve işverenlerle birlikte, Avrupa Birliği'nin Akdeniz politikasının hayata geçmesi için çaba gösterdi ¹⁴.

Balkanlar Politikası

Avrupa Birliği, 1999 yılında Balkanlar'a ilişkin bir politika benimsedi. “Güneydoğu Avrupa için bir Marshall Planı” olarak sunulan “Güney Doğu Avrupa İstikrar Paketi”nin amacı, özellikle 1998 yılında Rusya Federasyonu'ndan yaşanan köklü değişikliklerin ardından Rusya'nın Balkanlar'la geleneksel ilişkilerini canlandırma girişimlerine engel olmaktı.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Birliği'nden sağladığı devlet parasıyla, hemen bu alanda bir çalışma grubu (“Balkanlar İstikrar Paketi Görev Gücü”) oluşturdu.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, daha önce çeşitli girişimlere karşın, Balkan ülkelerindeki sendikal merkezlerle ve onlar arasında işbirliğini kurma ve geliştirme konusunda bir girişimde bulunmamıştı. Örneğin, Yunanistan'daki ulusal sendikal merkez olan GSEE'nin girişimleriyle 1996 yılı Ocak ayında Atina'da düzenlenen Balkan Ülkeleri Sendikaları Birinci Toplantısı'nda TÜRK-İŞ temsilcisi olarak bu makalenin yazarının yaptığı öneri, ETUC temsilcisi Peter Seideneck tarafından kaydedilmiş, ancak bu doğrultuda adım atılmamıştı. ETUC'un Balkan ülkelerindeki sendikal işbirliğiyle ilgisi, Avrupa Birliği'nin bir devlet politikası olarak bu konuyla ilgilenmesi sonrasındadır.

1999 yılında Avrupa Birliği Komisyonu, Balkan ülkeleri için bir istikrar paketi kabul etti. Bu anlaşmaya Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Romanya, Slovenya, Makedonya ve Türkiye dahil oldu. Yunanistan da Avrupa Birliği üyesi olarak bu çalışmalarını izlemeye başladı.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun 29 Haziran - 2 Temmuz 1999 günleri Helsinki'de yapılan 9. kongresinde hemen bu konuda bir karar kabul edildi. ETUC Yönetim Kurulu'nun 15-16 Eylül 1999 günleri yapılan yönetim kurulu toplantısında da bu konu karara bağlandı ve kapsamlı hale getirildi. Böylece ETUC, Avrupa Komisyonu'nun kararı doğrultusunda bir sendikal çalışma daha düzenlemeye başladı. Bu çalışmalar için kullandığı paranın hemen hemen tümü de Avrupa Komisyonu'ndan temin edildi ¹⁵.

ETUC'UN FİNANSMANINDA ULUSÜSTÜ AVRUPA BİRLİĞİ DEVLETİ'NİN PAYI ¹⁶

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun 2001 yılı gelirleri 6,1 milyon Euro idi. Bu miktarın 5,3 milyon Euro'luk bölümü üyelik ödentileri, 731 bin Euro'luk bölümü de yapılan harcamalardan geri ödenenlerdi.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun 2001 yılı harcamaları 6,1 milyon Euro tutuyordu. Bu miktarın 2,0 milyon Euro'luk bölümü ücretler ve yan ödemeler, 257 bin Euro'luk bölümü ulaştırma ve seyahat, 551 bin Euro'luk bölümü çalışanların sosyal sigorta primi işveren payı, 115 bin

¹³ Friedrich Ebert Stiftung, **ETUC, ICFTU, DGB, FES, Euro-Mediterranean Partnership, Conference on Economic Development, Industrial Relations and the Role of Trade Union Organisations**, Bergheim, 1999, s.15-16.

¹⁴ Bu konuda bkz. ETUC, **Report on Activities 1999/2002**, Brüksel, 2003, s.74-75.

¹⁵ Yazar, ETUC'un Türkiye'deki 4 üyesi örgütün temsilcisi olarak Balkan Görev Grubu'na atandı. Ancak, 2000 yılında Karadağ'da yapılan toplantıda bu istikrar programının sendikacılık hareketine somut bir yarar getirmeyeceği ve ayrıca ülkelerin bağımsızlığına zarar vereceği konusunda yaptıkları bir konuşma sonrasında, savunması bile alınmadan, Görev Grubu'ndan çıkarıldı. ETUC'un Balkanlar'daki çalışmalarını için bkz. ETUC, **Report on Activities 1999/2002**, s.65-66.

¹⁶ ETUC Yönetim Kurulu'nun 9-10 Ekim 2002 günleri yapılan toplantısına sunulan 11. Gündem no.lu “**Budget 2003**” raporu, 15 s. (çözümler).

Euro'luk bölümü diğer personel giderleri ve 104 bin Euro'luk bölümü de emeklilik primleriydi. Diğer bir deyişle, harcamaların yarısı personele gidiyordu. Kira ve bağlantılı harcamalar 604 bin Euro, malzeme alımları 336 bin Euro, toplantı ve kongreler ise 1,6 milyon Euro tutmuştu.

Ancak Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun bütçe dışı kaynakları son derece önemliydi.

2001 yılında 5,3 milyon Euro'luk ödenti geliri olan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, aynı yıl Avrupa Komisyonu'ndan 4,9 milyon Euro'luk bağış aldı. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Avrupa Komisyonu'ndan aldığı paranın yıllara göre dağılımı da şöyledir:

YIL	AVRUPA KOMİSYONU'NDAN ALINAN PARA (EURO)
1993	2,958,955
1994	4,185,681
1995	3,503,145
1996	6,304,207
1997	3,606,993
1998	2,937,666
1999	3,417,950
2000	2,313,578
2001	4,914,495

ETUC Yönetim Kurulu'nun 9-10 Ekim 2002 günlü toplantısına sunulan raporda, Türkiye'de gerçekleştirilen projenin (aşağıda ele alınacak 1 milyon Euro'luk proje) tüm giderlerinin Avrupa Komisyonu tarafından karşılandığı da görülmektedir.

AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN TÜRKİYE'YE YÖNELİK BAZI POLİTİKALARI

Avrupa Birliği ülkelerinde nüfusun ve seçmenlerin çok büyük bölümünü ücretliler oluşturmaktadır. Parlamenter demokrasinin uygulandığı bu ülkelerde seçmenlerin tercihleri, kendi çıkarları ile bütünleşmiş emperyalist politikalar doğrultusundadır. Avrupa ülkelerinin işçileri ve sendikaları ile Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun çıkarları, Avrupa Birliği'nin daha güçlenmesi, daha zenginleşmesi ve dünyada daha etkili olmasında, Avrupa işverenlerinin ve hükümetlerinin çıkarlarıyla birleşmektedir. Bu somut gerçek nedeniyle, Avrupa işçileri ve sendikaları, Avrupa işverenlerine ve hükümetlerine "sosyal ortak" diye hitap etmektedir. Bu terim, çıkar ortaklığının çok açık bir ifadesidir ve doğrudur. Bu ortak anlayış, Avrupa Birliği'nin azınlıklar, Kürtler ve Kıbrıs konularındaki politikalarının Avrupa Sendikalar Konfederasyonu tarafından da benimsenmesine yol açmaktadır. Aşağıda, bu konularda Avrupa Sendikalar Konfederasyonu bağlamında gündeme gelen bazı kararlar ve uygulamalar ele alınmaktadır. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na bağlı Avrupa İşkolu Federasyonları'nın da bu konularda kararları bulunmaktadır.

Azınlıklar

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Yönetim Kurulu, 4-5 Aralık 1997 günlü toplantısında kabul ettiği "Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki İlişkiler" başlıklı kararda, Türkiye ile AB arasındaki görüşmeler konusunda şu değerlendirmeyi yaptı: "Görüşmelerde gelişme, daima demokrasiye, temel haklara ve **azınlıklara saygı** alanlarında gerçekleştirilen gelişmelere bağlı kılınmalıdır."¹⁷

Kürtler

¹⁷ ETUC, **ETUC Resolutions-1997**, Brüksel, 1998, s.80.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Yönetim Kurulu 4-5 Aralık 1997 günü yaptığı toplantısında kabul ettiği kararda şu değerlendirmeyi yaptı ¹⁸:

“Yönetim Kurulu, örgütlenme ve toplu pazarlık konularında sendikal haklar, düşünce özgürlüğü ve basın özgürlüğü ve aynı zamanda Kürtlerin hala tanınmamış olan hakların, konusunda gelişme sağlanması gereken alanlar olduğunu kaydetmektedir.”

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun 29 Haziran - 2 Temmuz 1999 günleri Helsinki'de toplanan 9. Genel Kurulu sırasında bu konuda bir kriz yaşandı. Bölücü terör örgütünün şefi Abdullah Öcalan'ın 29 Haziran 1999 günü idam cezasına çarptırılması üzerine, bazı İtalyan sendikacıları ETUC Genel Kurulu'nda Türkiye'ye karşı bir karar aldirmaya çalıştılar. ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ise 30 Haziran 1999 günü sabahı Genel Kurulun açılışında yaptığı konuşmada, teröre karşı olduklarını, ancak Öcalan'a verilen ölüm cezasına da karşı çıktıklarını ve genel kurulun da bu konuda gereken desteği vereceğini umut ettiğini söyledi. Genel Kurula katılanlar bu söylenenleri alkışladılar. TÜRK-İŞ adına derhal söz istendi ve yapılan konuşmada bu tavra karşı çıkıldı. Ayrıca, yapılan girişimler sonucunda, İtalyan sendikacıların yeniden gündeme getirdikleri karar tasarısının sunulması da engellendi.

Ancak Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun bu konudaki tavrı, Avrupa Birliği'nin tavrı gibi olmaya devam etti. ETUC tarafından 1 Eylül 1999 günü yapılan basın açıklamasında, ETUC'un Kürtlerin mücadelesini desteklediği belirtildi. Çok diplomatik bir dille ifade edilen açıklama şöyleydi: “ETUC, Kürt nüfusunkiler de dahil olmak üzere, demokratik ve sosyal haklar için verdiği mücadelede Türk sendikacılık hareketini ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak tanınmasını desteklemeye devam edecektir.”

Kıbrıs

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Yönetim Kurulu'nun 4-5 Aralık 1997 günleri yapılan toplantısında kabul edilen kararda, “ETUC, Kıbrıs ile AB arasında Ada'nın gelecekteki üyeliği konusundaki görüşmelerle bağlantılı olarak yapıcı bir tavır benimsemesini Türk Yetkililerden talep eder” denmektedir ¹⁹.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Yönetim Kurulu, 19-20 Kasım 2002 günleri yaptığı toplantısında kabul ettiği “Avrupa'nın Bütünleşmesi” kararında, Birleşmiş Milletler tarafından yapılan öneri (“Annan Planı”) temelinde “Ülke'nin yeniden bütünleşmesinin hızla sağlanacağı” umudunu ifade etti ve “Kuzey Kıbrıs yönetimine, sendikal işbirliğini engelleme politikasını değiştirmesi” çağrısında bulundu ²⁰.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Cumhurbaşkanı Denктаş'a karşı tavır alan kesimleri de maddi olarak desteklemeye devam etti.

AVRUPA BİRLİĞİ DEVLETİ'NDEN TÜRKİYE'DEKİ SENDİKALARA MADDİ YARDIM

Türkiye'de bazı sendikalar, kendi devletlerinden aldıkları “kalkınma yardımı” paralarını kullanan bazı gelişmiş ülke sendikalarıyla çeşitli ortak çalışmalar yaptılar. Dolaylı devlet parasıyla bu ortak

¹⁸ ETUC, **ETUC Resolutions-1997**, Brüksel, 1998, s.80.

¹⁹ ETUC, **ETUC Resolutions-1997**, Brüksel, 1998, s.81.

²⁰ ETUC, **Our Priorities, ETUC Resolutions - 2002**, Brüksel, 2003, s.77-78. Bu kararın ETUC Genel Sekreterliği tarafından Yönetim Kurulu'na sunulan biçiminde adı, “Avrupa'nın Yeniden Bütünleşmesi” idi (Executive Committee, Brussels, 19-20 November 2002, Item 6 (a): The Reunification of Europe,” draft resolution.”) Karar tasarısı üzerine sürdürülen tartışmalar sırasında, Hollanda'dan FNV temsilcisi söz olarak, “yeniden” kavramı ile ne ifade edilmek istendiğini, yoksa akıllarda “Kutsal Roma İmparatorluğu'nun mu olduğunu” sordu. Bu eleştiriyi üzerine, kararın adı “Avrupa'nın Bütünleşmesi” olarak değiştirildi.

çalışmalar bazen ikili ilişki biçiminde sürdürüldü; bazen de uluslararası sendikal örgütlerin aracılığıyla bir işbirliği gerçekleştirildi.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde sendikaların uluslararası ilişkilerine damgasını vuran önemli özelliklerden biri, gelişmiş ülke sendikalarının (üyelerinin ödediği ödentilerle değil de) kendi devletlerinden sağladıkları maddi olanaklarla az gelişmiş ülke sendikalarının politikalarını etkileme girişimleridir.

Avrupa Birliği'nin 1991 ve sonrasında formüle edilen yayılcı politikaları doğrultusundaki sendikal girişimler, önce Avrupa İşkolu Federasyonları aracılığıyla gerçekleştirildi. Bu konuda Türkiye'deki ilk tartışma ise 1997 yılında başlatıldı. 5-6 Aralık 1997 günleri İstanbul'da Avrupa Tekstil, Giyim, Deri İşkolu Federasyonu ile DİSK'e bağlı Tekstil Sendikası tarafından I. Avrupa Akdeniz Tekstil Giyim ve Deri Konferansı düzenlendi. Federasyon Genel Sekreteri Patrick Itschert yaptığı konuşmada, konferansın tüm giderlerinin Avrupa Komisyonu tarafından karşılandığını açıkladı. Bu konuda 14.12.1997 günü yayınlanan yazıda, sendikaların Avrupa Birliği'nden para alması eleştirildi²¹. Ancak bu eleştiriye bir yanıt gelmedi. Ülkemizdeki sendikaların kendi devletimizden para almasının kesinlikle yasaklandığı ve yabancı devlet parasından yararlanmanın özel Bakanlar Kurulu kararına bağlı olduğu koşullarda, bulunan dolaylı yollarla bu yasak aşıldı.

Ülkemizde sendikaların ve konfederasyonların Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden ve onun birimlerinden mali yardım ve bağış almaları kesinlikle yasaktır (2821 sayılı Sendikalar Yasası/40/2). Yasağa rağmen böyle bir yardımı veya bağışı kabul eden sendika ve konfederasyon yetkili sorumluları için öngörülen ceza, 6 aydan 1 yıla kadar haptir. Aynı yasak, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu ile de getirilmiştir (4688/20/2). Bu yasağı ihlalin cezası 6 aydan 1 yıla kadar haptir (4688/38/a).

Ülkemizde sendika ve konfederasyonlar, "kendilerinin veya Türkiye Cumhuriyeti'nin üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşlardan başka dış kaynaklardan Bakanlar Kurulu'ndan izin almadıkça yardım ve bağış kabul edemezler." (2821/40/3 ve 4688/24). Bu yasağın ihlalinin yaptırımı, işçi sendikaları ve konfederasyonları için örgütün faaliyetinin 3 aydan 6 aya kadar durdurulması (2821/56/1) ve sorumlu yetkililerin 6 aydan 2 yıla kadar hapsedilmesidir (2821/5607/2). Yaptırım, kamu görevlileri sendikaları ve konfederasyonları yöneticileri için 6 aydan 1 yıla kadar haptir (4688/38/a).

Sendikaların ve konfederasyonların, Türkiye'nin üyesi bulunmadığı yeni bir ulusüstü yapılanma olan Avrupa Birliği'nin MEDA fonlarından yararlanmaları konusunda Bakanlar Kurulu'ndan herbir proje için ayrı ayrı izin alınmamıştır.

MEDA fonlarından gelen paranın hazineye gittiği ve Türkiye'de uygulanan projelere hazineден ödeme yapıldığı iddiası doğru değildir. MEDA fonları, proje adım adım uygulandıkça ve bu konuda Avrupa Komisyonu onay verdikçe, aşama aşama gelmekte veya doğrudan Avrupa Komisyonu temsilciliği, ya da onlara aracılık eden kuruluşlar aracılığıyla ödenmektedir.

Ayrıca, asıl önemli konu, bir sendikanın veya konfederasyonun, doğrudan veya dolaylı olarak yabancı bir devletin parasını almasıdır. Para alınan yer, uluslararası bir örgüt değil, oluşmakta olan yeni bir ulusüstü devlettir. Yabancı bir devletten doğrudan veya ETUC gibi bir sendikal örgüt aracılığıyla para alınarak veya ETUC'un almış gibi gösterdiği parayı birlikte harcayarak sendikacılık yapıldığında, bunun bedeli bir biçimde ödettirilir. Sembolik olarak bunun anlamı, parayı alanın parayı verenin bayrağını çekmesidir. Avrupa Birliği, para verdiğinde, bu egemenliğini gerçekten bayrak çektilterek uygulamaktadır. Avrupa Birliği parasıyla yapılan tüm faaliyetlerde Avrupa Birliği bayrağının (lacivert zemin üzerinde 12 sarı yıldız) salona asılma zorunluluğu vardır. Ayrıca, Avrupa Birliği parasıyla yayımlanan tüm kitaplarda da bu bayrağın

²¹ Yıldırym Koç, "Sendikalar ve Devletten Para Yardımı," **Aydınlyk**, No.543, 14.12.1997.

basılması mutlaka istenmektedir. Para alan, para verenin her alanda bayrağını çekmek zorunda bırakılmaktadır.

DİSK'in Aldığı Para

DİSK, Avrupa Komisyonu'ndan (oluşmakta olan Avrupa Birleşik Devletleri'nin hükümetinden) 150 bin Euro aldı. Bu konuda, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği'nin internet sayfasında şu bilgi yer almaktadır ²²: “Demokratikleşme ve Sivil Toplumun Güçlendirilmesine Yönelik Projeler: Şu anda AB tarafından desteklenen ve Türkiye'nin katıldığı 270.000 Euro bütçeli iki proje vardır. İki DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu), diğeri ise TOSAV (Toplumsal Sorunları Araştırma Vakfı) tarafından yürütülmektedir. “

DİSK'in 11. Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda da, “yurt dışından gelen proje karşılığı” başlığı altında kaydedilen bir para vardır. Bu paranın 150 bin Euro olduğu bilinmektedir ²³.

Ayrıca, Avrupa Komisyonu, www.deltur.cec.eu.int/english/proposal-service.html sitesinde, 1995 yılından beri Avrupa Birliği'nin Türkiye'de dağıttığı paraya ilişkin ayrıntılı bilgilerin yer aldığı “Sivil Toplum İş Başında” isimli bir rapor yayımlamıştır. Raporda, DİSK'in aldığı parayla ilgili olarak yarım sayfadan fazla bilgi yer almaktadır. İlgili bölümün ilk paragrafı şöyledir:

“Sendikaların AB'nin oluşumunda ve çağdaş demokrasinin kurulmasında önemli rolleri vardır. Bu nedenle, sendikaların AB'deki bilgi birikimi ve deneyimlerinin, AB'ye aday ülkelere aktarılması giderek daha çok önem kazanmaktadır. Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu DİSK'in yürüttüğü projeye, MEDA Demokrasi bütçesinden 150.000 Euro tutarında katkıda bulundu.”

Avrupa Birliği Parasıyla ve ETUC Aracılığıyla Gerçekleştirilen 1 Milyon Euro'luk Eğitim Projesi

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ile Türkiye'deki 4 üyesi (TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve KESK) 24-25 Mayıs 1999 günleri Ankara'da “Sendikalar ve Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri” konulu bir sempozyum düzenlediler. Sempozyumun ilk günü öğleden sonra yapılan “Entegrasyon Sürecinde Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri” konulu açık oturumda Yıldırım Koç ve Bülent Akarcalı tarafından Avrupa Birliği'ne yönelik bazı eleştiriler dile getirildi. Oturumda konuşmacı olan ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio bu konuda sert tepki gösterdi. Avrupa Birliği'nin devlet parasıyla 1 milyon Euro'luk bir projenin gündeme gelmesinde bu sempozyumdaki tartışmaların belirleyici etkisi oldu. Avrupa Komisyonu tarafından onaylanan 1 milyon Euro'luk projenin raporunun sonunda şu değerlendirme yer almaktaydı ²⁴:

“III-3- Değerlendirme Konferansı

“Bu konferansı adı, ‘Ankara II - Bütünleşme Konusunda Sendikal Örgütler Nerede Duruyor?’ olmalıdır.

“Bu konferans 2003 Şubat'ında, ETUC'un ve Türk sendikal örgütlerinin Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne bağlama konusundaki iradesinin ilk temellerinin atıldığı birinci konferanstan yaklaşık üç yıl sonra gerçekleşecektir. 1999 Mayıs'ın toplanan bu başlangıç konferansı, Türk sendikal örgütlerinin zorluklarını ve farklı tutumlarını göstermişti; yapılan konuşmaların bazıları farklı anlamlar ve korku ve hatta düşmanlıkla doluydu.”

Türkiye - AB Sendikal Koordinasyon Komisyonu 2001 yılı Eylül ayında kuruldu ve 1 milyon Euro'luk Avrupa Birliği parasıyla gerçekleştirilecek eğitim seminerlerinin düzenlenmesinde görev

²² www.deltur.cec.eu.int/mali-ikili-hibeler-3.html.

²³ DYSK, 11. Genel Kurul Çalışma Raporu (28-30 Temmuz 2000), İstanbul, s.224, 226, 228, 230, 238.

²⁴ European Trade Union Confederation (ETUC) and Turkish Member Organisations' Framework Programme for the “Turkey MEDA for Civil Society - 5 - Trade Unions and Democracy” Programme,

aldı. Komisyon'da, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu adına Annemarie David yer alıyordu. Koordinasyon görevini, Yücel Top üstlenmişti. HAK-İŞ adına Yusuf Engin, Osman Yıldız, Şahin Serim ve Aydın Ünal; DİSK adına Ali Şahin, Tamer Atış, Tonguç Çoban ve Serhat Salihoğlu; KESK adına da Hasan Hayır, İbrahim Kudiş, Hayri Kozanoğlu ve Ahmet Kaya Komisyon'da görev almıştı²⁵.

TÜRK-İŞ bu projeye katılmadı. ETUC, Türkiye'deki üyesi konfederasyonların temsilcilerini 13 Eylül 2001 günü Türkiye'de değil de, Budapeşte'de toplantıya çağırdı. TÜRK-İŞ, projenin hazırlık sürecinde kendisine bilgi verilmediği, projenin ayrıntıları hala bildirilmediği ve Türkiye'deki sendikaların ortak kararlarına uyulmadığı gerekçeleriyle bu toplantıya katılmayacağını bildirdi²⁶.

ETUC'un Türkiye'deki dört üyesinden DİSK, HAK-İŞ ve KESK'in katıldığı ve TÜRK-İŞ'in katılmayı reddettiği Avrupa Birliği projesi, TÜRK-İŞ ile ETUC arasında önemli sorunlar yarattı.

DİSK, HAK-İŞ ve KESK'in, Avrupa Birliği'nin devlet parasını, Avrupa işverenlerinin ve hükümetlerinin "sosyal ortağı" olduğunu açıkça beyan eden Avrupa Sendikalar Konfederasyonu aracılığıyla kullanmayı kabul etmesi, Türkiye'de tartışılmaya başlandı. Aralarında bu makalenin yazarının da bulunduğu bazı kişiler, bu davranışı çeşitli dergilerde ve televizyon programlarında eleştirdiler.

Bu gelişmelerden rahatsız olan konfederasyonlar, 4 Aralık 2001 günü yazdıkları ortak şikayet yazısında, TÜRK-İŞ'in ETUC ve Avrupa Birliği konusundaki tavrını, ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio'ya ihbar ettiler. HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi ve KESK Genel Başkanı Sami Evren'in imzalarıyla gönderilen "TÜRK-İŞ'in, Eğitim Projesi, ETUC ve Avrupa Birliği Karşıtı Kampanyası" başlıklı yazıda, şöyle deniliyordu²⁷:

"TÜRK-İŞ, ETUC toplantılarının bazılarının tutanaklarındaki bilgileri ve belgeleri çarpıtarak, ETUC'un Türkiye'nin genel çıkarlarının aleyhinde çalışan bir örgüt olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Bu nedenle de ETUC ve Avrupa Birliği karşısında illegal bir hava yaratmak için çaba harcamaktadır."

Bu ihbar ve şikayet sonrasında, ETUC ile TÜRK-İŞ ilişkilerinde önemli bir kriz yaşandı.

TÜRK-İŞ'le ilişkiler, ETUC Yönetim Kurulu'nun 14 Aralık 2001 günlü Yönetim Kurulu toplantısında ele alındı. Konunun gündeme alınacağı ETUC Genel Sekreterliği tarafından TÜRK-İŞ'e bildirilmediği için TÜRK-İŞ temsilcilerinin katılmadığı toplantıda, HAK-İŞ, DİSK ve KESK'in TÜRK-İŞ'i şikayet mektubu ele alındı. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi yaptığı konuşmada, TÜRK-İŞ'in tavrını eleştirdi ve TÜRK-İŞ'e karşı sert bir tavır alınmasını istedi. KESK Genel Başkanı Sami Evren yaptığı konuşmada, TÜRK-İŞ'in ETUC'a ilişkin tavrının kabuledilemez olduğunu söyledi²⁸.

ETUC Yürütme Kurulu'nda yapılan görüşmelerde, TÜRK-İŞ'in Avrupa Birliği'nin Türkiye'den talepleri konusunda 11 Aralık 2001 günü Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e sunduğu rapor da gündeme geldi. Yürütme Kurulu, konunun TÜRK-İŞ'le görüşülmesine karar verdi²⁹.

TÜRK-İŞ'le görüşme 10 Mart 2002 günü Brüksel'de gerçekleştirildi. 11 Mart 2002 günü yapılan ETUC Yürütme Kurulu toplantısında gelişmeler konusunda bilgi verildi³⁰. 11-12 Mart 2002 günleri

²⁵ Türkiye-AB Sendikal Koordinasyon Komisyonu, **Bağlarcken**, 2002.

²⁶ Proje koordinatörü Annemaria David'in Yýldýrym Koç'a 30.7.2001 tarihli yazýsý ve Yýldýrym Koç'un Annemaria David'e 31.8.2001 tarihli yazýsý.

²⁷ Kötü bir İngilizceyle yazılmıþ olan ihbar-þikayet mektubunun aslının fotokopisi, ETUC Yönetim Kurulu'nun 13 Þubat 2002 günlü toplantýsýnda daðýtıldı.

²⁸ ETUC, **Minutes of the Executive Committee of 14.12.2001**, ETUC Executive Committee, 11-12 March 2002, Agenda Item 3, s.6.

²⁹ Steering Committee (11 March 2002), Agenda Item 2, **Minutes of the Steering Committee of 13.2.2002**, s.4-5.

ise ETUC Yönetim Kurulu toplandı. Gündemin 5. maddesi olarak, ETUC'un TÜRK-İŞ'le olan ilişkileri ayrıntılı bir biçimde ele alındı. Görüşmeler sırasında KESK Genel Başkanı Sami Evren, "düşünce özgürlüğü birşeydir; Avrupa emperyalizmini savunmak için para almakla suçlanmak tümüyle farklıdır; eğer bu suçlamalar durdurulmazsa KESK çok zor bir duruma sokulmuş olacaktır," dedi. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, "Aleyhimizde yapılan suçlamaların Türkiye'de çok ciddi sonuçları vardır ve bunların ETUC üyesi bir örgütten gelmesi kabul edilemez," dedi. HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu ise, Avrupa Birliği ve ETUC konusundaki eleştirel kitabı ve yazıları İngilizceye ve Fransızcaya çevrilerek ETUC Yönetim Kurulu üyelerine dağıtılan Y.Koç'un ETUC Yönetim Kurulu yedek üyeliğinin sona erdirilmesini talep etti. ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ise, Yönetim Kurulu tarafından onaylanan önerisinde, TÜRK-İŞ Yönetiminin Y.Koç'un görüşleriyle mesafeli olduğunu kamuoyuna açıklamasını ve Y.Koç'un ETUC Yönetim Kurulu yedek üyeliğinden alınmasını istedi³¹. TÜRK-İŞ, ETUC Genel Sekreteri'nin görevden alma talebini yerine getirmede. Y.Koç, ETUC'un Mayıs 2003 tarihideki 10. Genel Kurulu'na delege olarak katıldı ve ETUC Yönetim Kurulu yedek üyeliğine yeniden seçildi.

Bu arada, eğitim projesi uygulanmaya başlandı.

Emperyalist bir güç olan Avrupa Birliği'nin parasıyla, ve Avrupalı işverenleri ve Avrupa hükümetlerini haklı ve gerçekçi bir biçimde "sosyal ortak" (social partner) olarak gören Avrupa Sendikalar Konfederasyonu aracılığıyla gerçekleştirilen "Sivil Toplum, Sendikal Diyalog ve Demokrasi" konulu eğitim seminerlerinin birinci adımı, 21-24 Ocak ve 28-31 Ocak 2002 tarihlerinde HAK-İŞ Genel Merkezi'nde gerçekleştirildi. Bu seminerlerin açılışında, Türkiye aleyhindeki çalışmalarını, basına yansıyan elektronik posta haberleşmesiyle de kanıtlanan Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilcisi Büyükelçi Karen Fogg da bir konuşma yaptı.

Koordinasyon Komisyonu tarafından projenin başında yayınlanan **Başlarken** broşüründe, ETUC Genel Sekreteri'nin ve HAK-İŞ, DİSK ve KESK Genel Başkanlarının projeye ilişkin beklentileri yer alıyordu.

HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, Koordinasyon Komisyonu'nun **Başlarken** broşüründe yer alan yazısında, "...**üyesi olduğumuz Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ASK) katkılarıyla gerçekleştireceğimiz proje, sosyal diyalog ve sendikal eğitim konusunda çeşitli açılardan önemli mesafeler katedilmesini sağlayacaktır... Proje, Türk sendikal hareketine Avrupa sendikal hareketi içinde önemli bir yer ve etkinlik kazandıracaktır,**" diye yazıyordu. Proje iki yıl uygulandı; Avrupa Birliği'nin 1 milyon Euro'luk devlet parası harcandı. Bu söylenenlerin hiçbirisi olmadı.

DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Koordinasyon Komisyonu'nun **Başlarken** broşüründeki yazısında, "**oluşturulan ortak komisyonun yürüteceği proje ülkemizdeki sendikal hareketin kadrolarının Avrupa Birliği'ndeki emekçilerin hak ve özgürlükleri, sosyal güvenlik başta olmak üzere sosyal politikalar ve hukuk alanlarında bilinçlendirilmesinde ciddi bir gelişme sağlayacaktır...; tüm bunlar sendikaların ve üyelerinin küreselleşmenin yaratmış olduğu bilgi kirlenmesine, haklarımıza yönelik tehditlerine karşı emekçilerin uluslararası planda mücadelesine katkı verecektir,**" diye yazıyordu. 2 yılda harcanan 1 milyon Euro'luk Avrupa Birliği devlet parası bunların hiçbirisini sağlamadı.

KESK Genel Başkanı Sami Evren, **Başlarken** broşüründe, "**iki yıl boyunca sürdüreceğimiz eğitimlerle bir yandan Avrupa kurumlarını objektif bir gözle, eleştirel bir yaklaşımla tanıyacağız, diğer yandan Avrupa sendikal hareketi ile daha derinlikli ve kapsamlı bir ilişki geliştireceğiz; Avrupa çapında 'emeğin evrensel dayanışmasının' olanaklarını güçlendireceğiz,**" diye yazıyordu. Avrupa Birliği'nin 2 milyon Euro'luk devlet parasıyla "emeğin

³⁰ Executive Committee (5-6 June 2002), Agenda Item 3 (a), **Minutes of the Steering Committee Meeting of 11.3.2002**, s.2.

³¹ Executive Committee (5-6 June 2002), Agenda Item 3 (b), **Minutes of the Executive Committee of 11-12.3.2002**, s.3-5.

evrensel dayanışması” sağlanmadı. KESK, yabancı bir devletten sağlanan parayla düzenlenmiş eğitim seminerine katılma konusundaki tartışmaları önlemek amacıyla, üye kitesine yanlış bilgi verdi. **KESK’in Sesi** Gazetesi’nin 2002 yılı Ocak ayında yayınlanan 50. sayısında yer alan “ETUC ile Ortak Eğitim Projemiz Üzerine; Üyelerimiz Gibi Alçakgönüllü, Özgür ve Bağımsız” yazısında, “**projenin finansmanı ağırlıkla ETUC tarafından sağlanmaktadır**” denmektedir. Bu bilgi, tümüyle gerçekdışıdır. Projenin finansmanı ağırlıkla Avrupa Birliği, diğer bir deyişle, KESK’in emperyalist bir güç olarak nitelendirdiği yeni bir ulusüstü devlet tarafından karşılanmıştır.

HAK-İŞ, DİSK ve KESK’in yönetici kadrolarının ve üyelerinin, yabancı bir devletten Avrupa Sendikalar Konfederasyonu aracılığıyla alınan ve kendi temsilcilerinin bulunduğu Türkiye - AB Sendikal Koordinasyon Komitesi tarafından harcanan 1 milyon Euro’nun hangi amaçla verildiğini ve bundan kimin ne yarar sağladığını değerlendirmesi gereklidir. Atılan taş ürkütülen kurbağaya değmiş midir? Eğitim seminerlerinden sağlanan yarar, yabancı bir devletten para almış olma gibi bir duruma düşmeye degecek kadar büyük müdür?

BİR ÖRNEK OLAY: KIBRIS DAVASI KONUSUNDA TAVIR

Avrupa Birliği’nin 1 milyon Euro’luk devlet parasının Avrupa Sendikalar Konfederasyonu aracılığıyla kullanılmasının DİSK, HAK-İŞ ve KESK’in yönetim kadrolarının davranışları üzerinde ne tür bir etkisi olmuştur?

Bunu ölçebilmek olanaklı değildir. Ancak, 2003 yılının ilk aylarında ortaya çıkan ve ülkemizde basına yansımaya bir olay, bu konuda yapılacak değerlendirmelerde yararlı olabilir.

DİSK’in internet sitesinde yer alan bir açıklama son derece önemlidir³². “Yunanistan - Türkiye - Kıbrıs Sendikaları Konferansı” başlıklı yazıdan öğrenildiğine göre, Türkiye’den DİSK, HAK-İŞ ve KESK, Yunanistan’dan GSEE ve ADEDY, Kıbrıs’tan ise TÜRK-SEN, DEV-İŞ ve KTAMS ile SEK, PEO ve PASYDY temsilcileri 5-6 Şubat 2003 günleri Atina’da toplandılar ve Annan Planı’nı görüştüler.

Türkiye’nin tezinin “**iki egemen eşit devletin kuracağı yeni bir oluşum**” olduğu bir dönemde, Konfederasyonların bu ortak açıklamasında Annan Planı savunuldu. Açıklamada şöyle deniliyordu: “Sendikalarımız, Kıbrıs sorununa, BM’nin Kıbrıs konulu kararları ve Üst Düzey Anlaşmalarında öngörülen **iki toplumlu, iki bölge federal bir çözüm** bulunmasının acil bir gereklilik oluşturduğu yolundaki düşüncesini tekrarlamakta.”

Konfederasyonların bu ortak açıklamasında ayrıca, tam bir hareket serbestliği talep ediliyordu:

“Soruna bulunacak çözüm çerçevesinde, gelecekte kurulacak federal bir devlette;

- Tek bir işçi-işveren ilişkileri ile tek bir sosyal güvenlik sistemi, tek bir işgücü piyasası ve tek bir maaş ve ücret düzeyinin sağlanmasını;
- Dolaşım özgürlüğü ile Kıbrıs’ın her bir noktasında işveren seçme özgürlüğünün güvence altına alınmasını... talep etmektedirler.”

Konfederasyonların ortak açıklamasında Annan Planı da şu şekilde destekleniyordu:

Sendikalar, “BM Genel Sekreteri’nin Kıbrıs çözüm planı kadar, AB Kopenhag zirvesinde alınan kararın Kıbrıs konusuna değerlendirilmesi gereken yeni bir boyut getirdiğini saptamaktadırlar. BM Genel Sekreteri’nin planının, tüm Kıbrıslıların gerçek çıkarlarına uygun şekilde, adil ve kalıcı bir çözüme yönelik yapıcı müzakerelerin temelini oluşturması gerektiğini ve BM Genel Sekreteri’nin belirlediği süreler içerisinde tamamlanması için müzakerelere tarafların iyi niyet anlayışı ile katılmalarının önemini vurgulamaktadırlar.”

³² www.disk.org.tr

Türkiye'deki bazı konfederasyonların, 1974 yılında faşist bir darbeye karşı uluslararası hukuk çerçevesinde gerçekleştirilen bir müdahaleyi gözardı ederek ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde seçimle işbaşına gelmiş bir Cumhurbaşkanı'nın ve Meclis'in iradesini hiçe sayarak, böyle bir tavrı benimsemelerinde, işverenlerin ve hükümetlerin sosyal ortağı olduğunu açıkça ifade eden Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun ve MEDA fonlarının etkisi olabilir mi?

SONUÇ

Avrupa Birliği ve Avrupa işverenlerini ve hükümetlerini haklı olarak "ortağı" gören Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, özelleştirmeyi savunmaktadır ve IMF ve Dünya Bankası politikalarını benimsemektedir. 1995 yılında, katılan işçi sayısı bakımından Türkiye tarihinin en büyük grevleri gerçekleştirildiğinde, ETUC yalnızca basın danışmanını Türkiye'ye göndermiş, bunun ötesinde bir uluslararası dayanışma sergilememiştir. ETUC'un Türkiye'deki sendikacılık hareketine katkısı, basın açıklamalarının ve Avrupa Birliği'nden alınan paraya aracılık etmenin ötesine geçmemiştir. ETUC, azınlıklar, Kürt kökenli vatandaşlarımız ve Kıbrıs gibi konularda, Avrupa Birliği'nin Sevr'ci mantığını benimsemekte ve bu mantığı kararlarına yansıtmaktadır. Avrupa Birliği ise, Türkiye'ye yönelik emellerinin gerçekleştirilmesinde, 1920 yılında İstanbul'daki İngiliz işgal kuvvetleri komutanı Harington gibi hareket etmektedir. Türkiye'de bugünkü sendikaların, 1919-1922 dönemi İstanbul sendikalarının hatasını tekrarlamaları, ülkemiz için de, sendikalar için de son derece olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Bu hata tekrarlanmamalıdır. Ekmek ve hak kavgaları ile vatan savunması mücadelesi özdeş olan işçilerin ve memurların demokratik kitle örgütleri, Avrupa emperyalizminin parasını alıp, onun bayrağını çekmemelidir.